

«ONLY ONE DOLLAR MISTER»

Στις τελευταίες εκδηλώσεις του Τεχνικού Έπιμελητηρίου Ελλάδος για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς ακούστηκαν, ανάμεσα σ' άλλες, και οι απόψεις μιας ομάδας πνευματικών ανθρώπων, που από την εργασία τους στο προσκήνιο της κοινοτικής ζωής μας μέχρι σήμερα εξακολουθούν να είναι να τους βλέπουμε και να τους αντιμετωπίζουμε ως απλούς επαγγελματίες, παραγωγούς του ρόλου του τεράστιου που διαδοχματίζουν ως παρόντες, από τους πιο σπουδαίους, στην οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου μας: Τών ξεναγών. Τών Έλλήνων ξεναγών, με την αναγνωρισμένη παντού, σε όλο το κόσμο, ανωτερότητά τους σε επιστημονική κατάρτιση, σε εφορμήθεια, σε ήθος, τους οποίους εν τούτοις η ελληνική πολιτεία δεν έσπευξε ποτέ να καλέσει κοντά της, ως συμβούλους, σε θέματα για τα οποία έχουν την πιο βαρύνουσα γνώση. Θέματα τουριστικής πολιτικής, οργανώσεως και προστασίας του περιβάλλοντος, κ.λπ. Θέματα άνω από τα οποία παρακάτω, στο εισηγητικό κείμενό της, η Μαριάννα Α. Κορομηλά, ξεναγός εδώ και έξη χρόνια, με ειδικές μελέτες γύρω από το Βελάντιο και την τωότερη ιστορία μας και με σπουδές σχετικές στο Παρίσι, τις οποίες και ήδη τελειώνει.

Η παρουσία μας μ' αυτή την εισήγηση, στα πλαίσια των εκδηλώσεων του Τεχνικού Έπιμελητηρίου Ελλάδος για την προστασία της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς, έχει βασικά αυτόν τον σκοπό: να σας πληροφορήσουμε με δυο λόγια για τη δική μας σχέση μ' αυτή την κληρονομιά, και τον ελληνικό χώρο γενικότερα, και να σας μεταδώσουμε ένα μέρος από τον δικό μας προβληματισμό που αφορά το αντικείμενο της δουλειάς μας: μιάν δουλειά που δεν περιορίζεται στην έρμηνεία των μνημείων και των έργων τέχνης, αλλά περιλαμβάνει και την εξέγηση, καθώς και την προβολή όλων εκείνων των στοιχείων που συνθέτουν τον ελληνικό πολιτισμό: μιάν δουλειά, τέλος, που από την ίδια της τη φύση προϋποθέτει την ουσιαστική προστασία όλων αυτών των στοιχείων, για τη σύνδεση αυτής της κληρονομιάς με τον σημερινό άνθρωπο, τον ελληνικό λαό και τους ξένους.

Θέμα μας λοιπόν θα μπορούσε να είναι: «Ο ξεναγός, έρμηνευτής της σύγχρονης και της μνημειακής Ελλάδας». Όμως έμας διαλέξαμε ένα λιγότερο ιδεαλιστικό θέμα, ένα θέμα που να ανταποκρίνεται στην καθημερινή πραγματικότητα της δουλειάς μας, γιατί πιστεύουμε πως σ' αυτήν την πρώτη μας γνωριμία πρέπει να σας βάλουμε κατευθείαν μέσα στον προβληματισμό μας, γιατί πιστεύουμε πως ο προβληματισμός μας αυτός δεν αφορά έναν περιορισμένο επαγγελματικό χώρο, αφορά όλους μας τελικά: κι αυτούς που δείχνουν ειλικρινά ενδιαφέρον για τη διάσωση της ελληνικής περιουσίας και αξιοπρέπειας, κι αυτούς που δεν έχουν ενδιαφερθεί ακόμα.

Οι ξεναγοί λοιπόν είναι επαγγελματίες που εξαρτώνται από τους εργοδότες — τις τουριστικές επιχειρήσεις της χώρας μας — κι από τους κρατικούς φορείς τουριστικής πολιτικής. Η σχέση του ξεναγού με το αντικείμενο της δουλειάς του είναι σχέση βασικά επαγγελματική, που καθορίζεται πρώτα απ' όλα από τη ζήτηση, δηλαδή το τουριστικό ρεύμα στη χώρα και την προγραμματισμένη διοθέσή του από τα πρακτορεία τουρισμού σε οργανωμένα ταξίδια κι επισκέψεις, και από την ανταπόκριση στη ζήτηση: ποσοτική, που σημαίνει επάρκεια ξεναγών, και ποιοτική.

Θά σταθούμε σ' αυτή την ποιοτική ανταπόκριση, για να σας δώσουμε τις δυο βασικές αντιλήψεις που πρωταρχικές μέχρι σήμερα και καθορίζουν λίγο — πολύ — στην αγορά σε τί θα πρέπει να ανταποκρίνεται ο καλός ξεναγός. Στη μεγάλη αγορά, λοιπόν, «καλός ξεναγός» είναι αυτός που προάγει τις πωλήσεις, αυτός που καταφέρνει ν' αύξηση τα κέρδη όλων εκείνων που κερδίζουν από τον τουρισμό — κι εδώ δεν θα τους απαριθμήσουμε, φτάνει να πούμε πως έννοια μας όλους, από τις μεγάλες οργανωμένες επιχειρήσεις μέχρι τον ιδιώτη που πουλάει βερνίκια σε σακούλες, στο δρόμο του Άργους. «Καλός ξεναγός» λοιπόν γι' αυτή την εύρεια αγορά είναι αυτός που — σε βάρος της ποιότητας και τελικά σε βάρος της Ελλάδας — φέρνει κέρδος, σε βγάξει άσπρπρόσωπο έκει που ίσως έχεις έμμεταλλευτή τον ξένο, τον τουρίστα που δεν μπορεί να σε ελέγξει, που δεν έβρει τη γλώσσα, που δεν έχει τον τρόπο ν' απαιτήσει τα δικά του. Δεν χρειάζεται να φέρουμε τα πολυποικίλα παραδείγματα για να αντιληφθούμε πως όφελούνται απ' αυτόν τον ακαλό ξεναγό. Πέρα πάντως από τα τεράστια όφελιά των μεγάλων επιχειρήσεων, υπάρχει και το έποχιακό υπερβάλλον κέρδος των μικρών: του μπαγαζάτορα στα Μετέωρα, του ταβερνιάρη στα Μάταλα, του ιδιοκτήτη της καντίνας σε όλους τους αρχαιολογικούς χώρους, του φωτογράφου, του καφετζή, της γυναίκας που πουλάει έσάρπες στο Φιλοπάπου, του αυτοαποκαλούμενου άντικέρη, του τοπικού δόν-ζουάν,

ή για το ελληνικότερο «Ζορμπάν, όλων αυτών που σε πανελλαδική ή σε μικρή, τοπική, κλίμακα άσκούν, χωρίς έλεγχο, την πάσης φύσεως έμπορική τους δραστηριότητα, με στόχο το βραχυπρόθεσμο υπερκέρδος, σε βάρος της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, σε βάρος του κοινωνικού συνόλου, σε βάρος τελικά και της μακροπρόθεσμης τουριστικής πολιτικής, και που έμμεταλλεύονται ακόμα και αυτόν τον ακαλό ξεναγό που θα δεχτεί να προωθήσει τις πωλήσεις, που θα δεχτεί να καλύψει την άπάρτη, που τελικά θα συμβάλει με πολύ ουσιαστικό τρόπο σ' αυτό του είδους την τουριστική έμμετάλλευση. Τα όφελιά αυτού του ξεναγού είναι έλάχιστα σε σύγκριση με τα κέρδη των άλλων.

Εδώ πρέπει να πούμε πως η εύθινη για όλην αυτή την κατάσταση βραχίαι και τους υπεύθυνους κρατικούς φορείς, που αφήνουν ανεξέλεγκτη την κερδοσκοπική δραστηριότητα μικρών και μεγάλων και δεν φρόντισαν να διαπαιδαγωγήσουν έλλογους το τουριστικό κύκλωμα για την αντίληψη που πρέπει να διέπει την κάθε είδους τουριστική δραστηριότητα. Όχι μόνον αυτό, αλλά και ίσως άθελά τους έχουν υποβαθμίσει την καιώς νοούμενη έμπορικότητα της Ελλάδας, παρουσιάζοντας θεματικά νούμερα εισαγωγής συναλλάγματος ή ακόμα προβάλλοντας την Ελλάδα μέσα από άρθρα και διαφημίσεις που εκθειάζουν την διατήρηση του ελληνικού χρώματος και της παράδοσης, παρουσιάζοντας μ' έναν άπαραδέκτα φολκλορικό τρόπο το γέρο με το γαϊδουρί στη Σαντορίνη, τον Πέτρο της Μικίνου και τον έλληνοεραστή γορυστή στον Άγιο Νικόλα. Είναι φυσικό επικόλοιο να έρθουν έτσι οι όρδες. Όπως έπίσης είναι φυσικό επικόλοιο, μετά το πρώτο ξάφνιασμα που θα νιώσουν οι Μανιάτες ή οι Παργινού, από την έλευση των χιλιάδων ξένων, να στηθ ή τουριστική μηχανή, να στηθ χωρίς βάσεις, χωρίς προηγούμενη παιδεία, χωρίς κρατική διαπαιδαγώνηση και να δούμε την ξεχασμένη και υπερκόφην μέχρις χτες Μανιάτισσα, πίσω από το μπάρ να φτιάχνει κοκτέιλ, ή κάτι που θα νομίζε πως είναι κοκτέιλ. (Και ποιός θα την σώσει τώρα αυτήν;)

Αυτή λοιπόν είναι η μία αντίληψη περί τουρισμού, σ' ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των τουριστικών παραγόντων της χώρας και καθορίζει, ως ένα μέτρο, και τον ρόλο του ξεναγού, που σάν έξαρτημένος επαγγελματίας, αλλά και συγχρόνως χωρίς καμία ουσιαστική επαγγελματική κατοχύρωση, πρέπει ν' ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του εκάστοτε εργοδότη και όλων των άλλων παραγόντων με τους όποιους συναλλάσσεται καθημερινά. Αυτοί κρίνουν, σύμφωνα με την παραπάνω νοοτροπία, την ποιότητα, την αποδοτικότητα και την επάρκεια του ξεναγού και σταματούν ή συνεχίζουν τη συνεργασία μαζί του, ανάλογα με το πόσο τη θεωρούν αποδοτική. Και οι άνθρωποι που άντιστοικούνται ή άγωνίζονται να διατηρήσουν το επίπεδο της τουριστικής συναλλαγής (ήλι, σεβόμενοι την ιστορία και την παράδοση, σεβόμενοι τους Έλληνες, αλλά και τους ξένους επισκέπτες της χώρας, μένουν συνθήκες άβροβητοι, πολλές φορές άέλυπτοι ακόμα κι από τους κρατικούς υπεύθυνους, και πάντως δεν άρουν για να διασώσουν πολλά πράγματα.

Είπαμε όμως πως υπάρχει και μια άλλη αντίληψη περί καλού ξεναγού. Και αυτήν την αντίληψη έμας, σάν υπεύθυνος φορέας, είμαστε άποφασισμένοι να την επιβάλλουμε σάν το πρότυπο του έρμηνευτή στη χώρα μας. Ξέρουμε πως αυτός μας ο στόχος θα επιτευχθ ή μόνον όταν αλλάξει ριζικά η τουριστική πολιτική του του τόπου, όταν αλλάξει ή παραπάνω τουριστική νοοτροπία που καθορίζει την ποιότητα της συναλλαγής. Προς το παρόν ή

